

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTINING TA'LIM KLASTERIDA METODIK ISHLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI

Ataboyeva Muyassar Baxromovna

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim fakulteti o'qituvchisi*

G'ofurjonova Madina Anvar qizi

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
pedagogika fakulteti Maktabgacha ta'lim fakulteti
2-bosqich talabasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlarining ta'lim klasteri muhitida kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali metodik ishlar samaradorligini oshirish va tarbiyachilarning kasbiy va klasterli kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning nazariy asoslari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bo'lajak tarbiyachilar, klaster muhit bilim salohiyat samaradorlik fan va ta'lim, kreativlik, kasbiykompetentlik, kreativ kompetentlik.

МЕТОДИКА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ КЛАСТЕРЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИИ ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ

Аннотация. В данной статье описаны теоретические основы повышения эффективности методической работы и совершенствования методики развития профессиональной кластерной компетентности воспитателей путем развития профессиональной компетентности педагогов дошкольных образовательных организаций.

Ключевые слова: дошкольное образование, будущие воспитатели, кластерной среда знания потенциал эффективность наука и образование, творчество, профессиональная компетентность, творческая компетентность.

METHODICAL IN THE THE EDUCATIONAL CLUSTER OF THE PRESCHOOL ORGANIZATION EFFECTIVENESS OF WORK TECHNOLOGIES

Abstract. This article describes the theoretical foundations of improving the effectiveness of methodical work and improving the methodology of developing the professional the cluster competence of educators by developing the professional competence of pedagogues in preschool educational organizations.

Key words: preschool education, future educators, cluster environment, potential effectiency science and education, creativity, professional competence, creative competence.

KIRISH

Dunyo va respublikamiz miqyosida yoshlarning qobiliyatlari, iste'dodlari, ichki imkoniyatlarini, o'ziga xos individual-psixologik xususiyatlarini tadqiq etish tendentsiyalari kuzatilmoqda. Yosh avlodning shaxs va sub'ekt sifatida shakllanishi, aqliy rivojlanishi, tarbiyalanganlik darajasini yuksaltirish maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan boshlanadi. Ushbu jarayonning samarali tashkil etilishi va boshqarilishi ta'lim tizimining uzluksizligini ta'minlash sharti bo'lib xizmat qiladi, chunki yosh va murg'ak qalblar bilan olib boriladigan pedagogik jarayon ularning kelajakda kim bo'lib yetishishlari, qanday fuqarolik pozitsiyani egallashlari bilan bog'liq holda qaraladi.

Kasb ta'limining shakllanishi va rivojlanish jarayoni, qonuniyatlari va tendentsiyalari, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash muammolari R.X.Djuraev, P.T.Magzumov, U.N. Nishonaliev, A.R.Xodjabaev, X.F.Rashidov, U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, Sh.Sh.Sharipov, M.B.Urazova, J.A.Xamidov, D.O.Ximmataliev, SH.Q.Mardonov,, B.L. Farberman va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan.. Kompetentli yondashuvni nazariy idrok etish E.F. Zeer, I.A. Zimnyaya, V. Zamonaviy rivojlanish muhitini yaratish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan faoliyat sub'ekti sifatida bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Guruhning muhiti Tarbiyachi va bolalarning individualligini aks ettiradi, u o'ziga xos va individualdir.

An'anaviy ravishda qo'llanmalar, jihozlar, didaktik o'yinlar, materiallarni uch toifaga bo'lish mumkin:

"BUGUN". Bolalar sinfda, kattalar bilan o'zaro munosabatlarning boshqa shakllarida tanishishni boshlaydigan material. (Mamlakat ramzlari, xalqlarning xilma-xilligi, hayvonlar va o'simliklar dunyosi va boshqalar)

"KECHA". O'rganilgan, allaqachon ma'lum bo'lgan, shaxsiy tajribadan o'zlashtirilgan, kundalik hayotda yangi bilimlarni olish uchun ishlatiladigan material.

"ERTAGA". Yaqin kelajakda ko'rish uchun kontent.

Shunday qilib, rivojlanayotgan muhit ta'lim, rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi, rag'batlantiruvchi, tashkiliy, kommunikativ funksiyalarni bajarishi kerak. Lekin eng muhimi, u bolaning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirish uchun ishlashi kerak. Uslubiy tavsiyalar maktabgacha ta'lim muassasasidagi fan-fazoviy rivojlanish muhitining taxminiy mazmunini o'z ichiga oladi. Yoshga muvofiqlik eng muhim va shu bilan birga bajarish qiyin bo'lgan shartlardan biridir. Buning sababi shundaki, materiallar, ularning mazmunining murakkabligi va foydalanish imkoniyati ushbu yoshdagi bolalar rivojlanishining bugungi qonuniyatlari va xususiyatlariga mos kelishi va har bir alohida bolaga xos bo'lgan rivojlanish zonalarining xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Bugun. Shu bilan birga, keyingi yosh guruhi ko'p sabablarga ko'ra oldingi guruhning atrof- muhitining qo'riqchisi ekanligini esga olish kerak. U rivojlanishning oldingi bosqichidagi materiallarni saqlab qolishi kerak: Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kompetentsiyalar "bu shaxsning kutilgan va o'lchovli yutuqlari bo'lib, u o'quv jarayoni tugagandan so'ng shaxs nima qila olishini belgilaydi; mutaxassisning ma'lum bir professional sohadagi muvaffaqiyatli faoliyati uchun uning barcha salohiyatidan (bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy fazilatlar) foydalanishga tayyorligini belgilaydigan umumlashtirilgan xususiyat ». Yuqoridagi ta'riflarga asoslanib, "kasbiy kompetentsiya" tushunchasining muhim mazmunini taqdim etish mumkin, bu akmeologiyada o'zining rivojlanish psixologiyasi bo'limida inson kasbiy mahoratining quyi tizimlarining asosiy kognitiv komponenti sifatida qaraladi va kasbiy faoliyatni yuqori mahsuldorlik bilan amalga oshirish. Kasbiy vakolatlarining tarkibi va mazmuni asosan kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari, uning ayrim turlariga mansubligi bilan belgilanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Respublikamizda 2019 yil 8 maydagi PQ-4312-son "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish" kontsepsiyasini ishlab chiqildi. Kontsepsiya O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'limni rivojlantirishning maqsadlari, vazifalari, ustuvor yo'nalishlari, o'rta va uzoq muddatli istiqboldagi bosqichlarini belgilaydi hamda

maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturlar va kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun asos bo'ladi. [1]

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yosh avlodning aqliy-intellektual, estetik, jismoniy, ma'naviy salohiyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni takomillashtirish alohida dolzarblik kasb emoqda. Bu borada pedagog rahbar-jamiyatning yosh avlod ta'lim-tarbiyasiga qo'ygan ijtimoiy buyurtmasining asosiy ijrochisiga aylanishi muqarrar.

Bugungi kunda jahonda texnologiyalar va axborotlashtirish jarayonlarining rivojlanishi davrida maktabgacha ta'limni isloh qilish, komil insonni tarbiyalash, ularga zamonaviy ta'lim berish masalalari birinchi navbatda hal qilinishi kerak bo'lgan muammo hisoblanadi. Aynan, maktabgacha ta'limni isloh qilishda bolaning maktabga tayyorgarligi bilan belgilanuvchi ta'lim sifatini oshirish muhim va zaruriy bo'lib hisoblanadi.

Shu jihatdan olganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini ta'minlashda zamonaviy yondashuvlar, boshqaruv, innovatsiya va axborot texnologiyalarini ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etishda rahbarlik layoqatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur vazifani amalga oshirishda maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar xodimlarining har biridan yuksak kasbiy salohiyat va insoniy sifatlarga ega bo'lish talab etiladi. «Avvalambor, uning vatanparvar va yurtparvarlik fazilatlariga ega bo'lishi, ona yurtini chin qalbidan sevishi va ardoqlashi, el-yurti uchun o'zini ayamassligi, kerak bulsa, bu yo'lda jonini ham fido qilishiga tayyor bo'lishini, o'z kasb- korining ustasi, shu ishning chinakam bilimdoni, bu borada boshqalarga o'rnak bo'lishini kutadi. Jamoatchilik, halq rahbar shaxsning mustaqil dunyoqarashi, keng fikrlashi, uzoqni ko'ra bilish qobiliyati bilan boshqalardan ajralib turishini, iymon- e'tiqodi mustahkam, irodasi baquvvat, or-nomusli, harom-xarish ishlardan hazar qiladigan, izlanuvchan, tashabbuskor, tadbirkorlik fazilatiga ega bo'lishini, tashkilotchi, talabchan va qat'iyatli bo'lishini istaydi» [4; 201-b.].

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oldiga - yangi demokratik davlatning fuqarolarini shakllantirishdek muhim vazifani qo'ydi. Bu esa hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim tizimida davr talabiga javob beradigan mutaxassislarni nazariy bilimlar bilan bir qatorda jahon andozalariga mos holatda tayyorlash, ularning malakasini oshirish zaruriyatini keltirib chiqaradi. SHu bilan birga maktabgacha ta'limni isloh qilishning asosiy shartlaridan biri - buyuk ma'naviy fazilatlarga ega, insoniy fazilatlarni o'zida mo'jassamlashtirgan, yetuk kadr sifatida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar

avlodini yetishtirishni talab etadi. Hozirgi davrning bu talabi – matabgacha ta’lim tarbiyalanuvchilarini axloqan va ma’nan yetuk, komil insonlar qilib tarbiyalash vazifalarini bajarishni talab etadi. MTT rahbarlari va pedagog kadrlari oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri – erkin fuqaro ma’naviyatini, ozod shaxsni shakllantirish masalasidir. Boshqacha aytganda, o’z haq-huquqlarini taniydigan, o’z kuchi va imkoniyatlarini anglagan, atrofda sodir bo’layotgan voqea va hodisalarga mustaqil munosabat bilan yondashgan, ayni zamonda shaxsiy manfaatlarini mamlakat va xalq manfaatlari bilan uyg’un xolda quradigan erkin, har jihatdan barkamol insonlarni tarbiyalash lozim. Shu jihatdan olganda, barkamol insonni tarbiyalash avvalo, pedagoglardan ulkan mahorat va mas’uliyatni talab qiladi. Ustozlik mahorati va tarbiyachilik san’atining tayyor andozasi yoki qolipi mavjud emas. Ushbu san’atni egallash uchun insondan katta kuch, ijodkorlik va ko’p yillik tajriba talab etiladi.

O’zbekistonda maktabgacha ta’limni isloh qilishning asosiy omillaridan biri komil inson tarbiyasida “shaxs manfaatlari va ta’lim ustuvorligi” masalalari borasida bir qator olimlar izlanish olib bormoqdalar. Bular R.H. Djuraev, J.G’. Yo’ldoshev, S.Turg’unov, R.Safarova, M. Yuldashev, SH.A. Abdullaeva, Y. M. Asadovlardir.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat olib boruvchi bo’ljak mutaxassislarda kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini integrativ yondashuv asosida takomillashtirish bo’ljak mutaxassislarning har qanaqa jarayonda o’zining ijodiy va kreativ qobilyatlarini namoyon qilishida foydali va kerakli jihatlarini ko’rsatadi. O’sib kelayotgan yosh avlodni yangi zamon talablariga to’laqonli javob bera oladigan, har qanaqa vaziyatga kreativ yondasha oladigan, dunyoni yangicha qarashlar bilan anglaydigan kreativ qobilyatlarini rivojlantirish, ularda kreativ fiklash va tafakkurni shakllantirish eng avvalo maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat olib boruvchi pedagog, mutaxassislardan kasbiy faoliyatlarida kreativ kompetentlikni talab etmoqda.

XULOSA

Yuqoridagilardan kelib chiqib, bugungi kunda davlat va nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim va tarbiya sifatini takomillashtirish muammosini alohida tadqiqot predmeti sifatida o’rganish ehtiyoji sezilmoqda. Muammoning yechimini topish uchun:

- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari xodimlarining malakasini oshirishda «tarbiya kvalimetriyasi» va «ta’lim kvalimetriyasi» tushunchalarini ilmiy jihatdan tavsiflash;

- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari boshqarishning metodologik va nazariy asoslarini sifatli menejment nuqtai nazaridan tadqiq qilish;
- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlariga qo'yiladigan davlat talablarini tabaqalashtirilgan yondashuv asosida takomillashtirish;
- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari xodimlarining malaka oshirishdan keyingi faoliyati samaradorligi monitoringini joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish;
- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari tarbiyalanuvchilari iqtidorini aniqlash va rivojlantirishga mo'ljallangan metodik qo'llanmalar yaratish va amaliyotga tatbiq etish;
- davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlarida sifat menejmenti tizimini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish lozim.

Davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya tashkilotlari xodimlarining faoliyatini kvalimetriya asosida baholash, kasbiy faoliyat natijasi, tarbiyalanuvchilarning intellektual darajasi va shaxsiy rivojlanishi mezonlariga asoslangan holda takomillashtirishga qaratish lozim.

Shunday qilib, ta'lim-tarbiya sifatini oshirish jarayonida yangi mazmun va mohiyatga ega bo'lgan insonparvarlik tamoyillariga asoslangan, yaratuvchanlik, ijodkorlikka intilish hissi bilan yo'g'rilgan ta'lim komil inson shaxsini yetuklikka yo'naltiradi. Binobarin, O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib borilayotgan islohotlar ta'lim-tarbiyaning maqsadini yangi yo'nalishga burdi. Demak, ta'lim-tarbiyaning maqsadi butunlay yangilandi, unga mos holda mazmunning ham, pedagogik jarayonning ham yangilanishi tabiiydir. Bu omil davlatimizning ijtimoiy siyosatini belgilab berganligi tufayli shaxs manfaatlarini ta'minlashga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Qarori, 2019., 13 may, PQ 4312 son.
2. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob halqimiz bilan birga qo'ramiz. –Toshkent:O'zbekiston, 2017.-488 bet.